گوشه‌ای از آنچه افزایش بی‌رویه قیمت‌ها ایجاد می‌کند
این گزارش برای کمک به اتخاذ سیاست‌های اقتصادی مناسب نوشته شده است

بازخورد تورم

۲ درصد سود سوپرمارکت‌های تهران در جیب سارقان مواد غذایی

مریم شکرانی: تورم مواد غذایی در ایران هشداردهنده شده و مرکز آمار نرخ تورم نقطه‌ای مواد غذایی در تیر ماه را بالای ۹۰ درصد دانسته است. تورم سنگین در بازار مواد غذایی، هشدار وزارت بهداشت در ایران را به دنبال داشته و از دو برابر شدن سوءتغذیه در برخی استان‌های محروم مانند سیستان‌وبلوچستان، کرمان، هرمزگان و خراسان جنوبی خبر داده است؛ اتفاقی که حالا بنا بر گفته فعالان بازار غذا موجب سقوط شدید سرانه مصرف اقلام اصلی غذا در ایران شده و در مقابل به رشد مصرف نان انجامیده است. به‌جز این موجب شده اقلام غذایی یکی‌یکی از قفسه سوپرمارکت‌های ایران حذف شده و در عوض جای خود را به فروش اقلامی مانند استخوان بسته‌بندی‌شده، اسکلت مرغ و ضایعات برنج بدهد. همچنین پدیده فروش اقساطی مواد غذایی در ایران بارها خبرساز شده و حالا داود فکوری، رئیس اتحادیه سوپرمارکت‌داران و مواد پروتئینی تهران، به «شرق» می‌گوید حدود دو درصد سود مالکان سوپرمارکت‌های تهران به دلیل سرقت مواد غذایی از بین می‌رود.

عکس: سهند تاکی، شرق

حذف پسته و قهوه از سوپرمارکت‌های مناطق متوسط تهران

با جهش قیمت مواد غذایی، کالاهای سوپرمارکتی در ایران آب رفته است. یکی برنج ایرانی و روغن زیتون را حذف کرده است و دیگری فقط شیر با ماندگاری بالا می‌آورد. آن یکی می‌گوید قبلا پنیر بلغاری و پنیر گوسفندی در مغازه‌اش می‌فروخت و حالا دیگر این اقلام را برای مغازه‌اش سفارش نمی‌گیرد.

سوپرمارکت دیگری قهوه و پسته را از قفسه‌هایش حذف کرده و دیگری می‌گوید قدرت خرید مردم آن‌قدر کاهش داشته که تخمه آفتابگردان بسته‌بندی مشتری ندارد. رضا که در محله اندیشه تبریز، سوپرمارکت دارد به «شرق» می‌گوید که فروش حبوبات در مغازه او ۵۰ درصد کاهش داشته و مواد غذایی در احجام بزرگ‌تر دیگر خریداری ندارد. او توضیح می‌دهد که روغن مایع پنج‌کیلویی و کیسه‌های ۱۰کیلوگرمی برنج مشتری ندارد و مجبور شده است تنها به فروش بطری‌های یک لیتری روغن و کیسه‌های یک تا پنج کیلوگرمی برنج اکتفا کند.

فروشنده دیگری که خود را محمدی معرفی می‌کند و در گرگان مغازه دارد، توضیح می‌دهد که بعد از گرانی‌های اخیر، فروش لبنیات سقوط کرده و دیگر شیر با ماندگاری کوتاه سفارش نمی‌دهد.

برخی سوپرمارکت‌های مرکز تهران هم اقلامی را حذف کرده‌اند که نشان از کاهش شدید قدرت خرید طبقه متوسط دارد.

مالک سوپرمارکتی در میدان جمهوری به «شرق» می‌گوید که برنج ایرانی مشتری ندارد و اقلامی مثل نان‌های بسته‌بندی، قهوه و حتی پسته را از قفسه‌های خود حذف کرده است.

فروشنده دیگری در میدان فاطمی می‌گوید شکلات‌های خارجی و نوشابه‌های انرژی‌زا دیگر مشتری ندارد و تنوع برند کالاهای خود را تقریبا به نصف رسانده و سفارش‌های خود را تنها به برندهای ارزان‌تر مواد غذایی خلاصه کرده است.

فروش استخوان!

حذف بسیاری از اقلام غذایی از قفسه سوپرمارکت‌ها و فروشگاه‌های ایران در شرایطی رخ داده است که به‌تازگی اقلام عجیبی جایگزین کالاهای رایج فروشگاهی شده‌اند. فروش اسکلت و ضایعات مرغ و گوشت ازجمله این اقلام هستند. چندی پیش تصویری از بسته‌بندی استخوان دنده گوساله و فروش آن در ایران خبرساز شد و البته منصور پوریان، رئیس شورای تأمین‌کنندگان دام کشور، در واکنش به آن به عصر ایران گفت که این پدیده عجیب نیست و مصرف استخوان در پخت غذای ایرانی رایج است!

فروش اسکلت مرغ پیش از این خبری شده و بسیاری از وب‌سایت‌های خبری درباره این موضوع گزارش‌هایی نوشتند. گزارش‌هایی که البته مورد تأیید اتحادیه فروشندگان پرندگان و ماهی تهران است و آن را ناشی از کاهش قدرت خرید مردم می‌داند.

همچنین گزارش‌هایی از فروش لاشه یا ضایعات برنج در ایران حکایت دارد.

علاوه‌براین بنرهای فروش قسطی برنج و گوشت بارها خبرساز شده است.

۲ درصد سود سوپرمارکت‌های تهران در جیب سارقان مواد غذایی

داود فکوری، رئیس اتحادیه سوپرمارکت‌داران و مواد پروتئینی تهران، به «شرق» می‌گوید فروش انواع مواد غذایی اصلی مانند برنج، ماکارونی، روغن، حبوبات، کنسرو ماهی و حتی رب گوجه‌فرنگی کاهش داشته است و در این میان بیشترین سقوط فروش کالاهای سوپرمارکتی مربوط به لبنیات است.

او تأکید می‌کند حدود دو درصد حاشیه سود سوپرمارکت‌های تهران با سرقت مواد غذایی از بین می‌رود.

فکوری می‌گوید حدود هزارو ۳۰۰ سوپرمارکت بالای ۷۰ متر در تهران مجوز فعالیت دارند که در این میان بیشترین سوپرمارکت‌های فعال در مناطق شمالی تهران یعنی منطقه دو و چهار واقع شده‌اند.

سقوط سرانه مصرف مواد غذایی در ایران

سقوط مصرف مواد غذایی در ایران از منظر آمار و ارقام هم درخور توجه است.

افشین صدردادرس، مدیرعامل اتحادیه مرکزی دام سبک کشور، سال گذشته از نصف‌شدن سرانه مصرف گوشت قرمز در ایران خبر داد و به ایلنا گفت که سرانه مصرف گوشت در کشور از ۱۲ کیلوگرم در سال به شش کیلوگرم رسیده و به عبارتی با ۵۰ درصد کاهش مصرف مواجه شده است.

تسنیم هم در دی سال ۹۹ به نقل از موسی شهبازی، مدیرکل وقت دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس، نوشت سرانه مصرف گوشت قرمز فقیرترین مردم ایران یعنی دهک اول تا سوم تنها به ۲۵ گرم در ماه می‌رسد!

همچنین وزارت بهداشت از سقوط سرانه مصرف لبنیات در ایران به ۶۰ تا ۷۰ کیلوگرم در سال خبر داده است. این در حالی است که سرانه مصرف لبنیات در دهه ۸۰ به ۹۰ تا صد کیلوگرم می‌رسید.

آرش نبی‌زاده، مدیرعامل اتحادیه ماهیان سردآبی هم سال گذشته از کاهش ۶۰درصدی مصرف آبزیان در ایران خبر داد و گفت برخلاف آمار سازمان شیلات که سرانه مصرف آبزیان را ۱۳ کیلوگرم در سال قید می‌کند، سرانه مصرف آبزیان در ایران تنها هفت کیلوگرم در سال است و حسن تقی‌زاده، رئیس اتحادیه برنج‌فروشان بابل هم در گفت‌وگو با همین خبرگزاری از کاهش ۵۰ تا ۶۰ درصدی خرید برنج ایرانی به دلیل گرانی خبر داده است.

کاهش سرانه مصرف اقلام غذایی در ایران در شرایطی رخ می‌دهد که ایرانیان بسیاری از اقلام اصلی هرم غذایی مانند آبزیان، گوشت، تخم‌مرغ و لبنیات را بسیار کمتر از میانگین سرانه مردم جهان مصرف می‌کنند و مصرف برخی از این اقلام گاهی کمتر از نصف سرانه جهانی است.

مصرف نان بیشتر شد

سوی مقابل این ماجرا یعنی سقوط سرانه مصرف بسیاری از اقلام اصلی غذا افزایش مصرف نان بوده است.

محمدرضا مرتضوی، رئیس خانه صنعت، معدن و تجارت تهران، با اعلام افزایش مصرف نان به ایسنا گفته که مصرف نان در کشور به دلیل افزایش قیمت سایر کالاها افزایش داشته است و به نظر می‌رسد بخشی از فشار خوراک دام هم به نان منتقل شده؛ چون جو کیلویی دو هزار تومان اما نان کیلویی چهار هزار تومان است.

او توضیح داده است: درحال‌حاضر نان در سطح کشور کیلویی چهار هزار تا شش هزار تومان عرضه می‌شود؛ اما کم‌کیفیت‌ترین برنج خارجی کیلویی ۳۵ هزار تومان، برنج ایرانی صد هزار تومان و سیب‌زمینی ۱۵ هزار تومان قیمت دارد؛ بنابراین طبیعی است که فشار مصرف روی نانوایی‌ها باشد.

به گفته او به نظر می‌رسد بخشی از فشار خوراک دام هم به نان منتقل شده؛ چون جو کیلویی دو هزار تومان اما نان کیلویی چهار هزار تومان است.

تورم ۹۰ درصدی مواد غذایی

جهش قیمت مواد غذایی در ایران در گزارش مراکز آماری هم محسوس است. بر اساس گزارش مرکز آمار ایران، تورم نقطه به نقطه مواد غذایی از ۹۰ درصد عبور کرده است!

«مرکز آمار ایران» در جدیدترین گزارش ماهانه خود اعلام کرده نرخ تورم مواد خوراکی و آشامیدنی در تیر ماه امسال نسبت به تیر سال گذشته، ۹۰.۲ درصد بوده است.

مرکز آمار ایران شاخص قیمت مصرف‌کننده در تیرماه ۱۴۰۱ را منتشر کرد که تورم نقطه به نقطه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در کشور به بیش از ۹۰ درصد جهش یافته است.

گفتنی است که نرخ برخی از اقلام خوراکی مانند آرد، روغن، مرغ و تخم‌مرغ، همچنین شیر و پنیر اردیبهشت امسال به صورت چشمگیری افزایش یافته‌اند.

مرکز آمار ایران در جدیدترین گزارش خود از نرخ تورم، تورم سالانه منتهی به تیرماه را با ۱.۱ درصد افزایش نسبت به دوره قبل، ۴۰.۵ درصد اعلام کرد.

نرخ تورم سالانه مردادماه در ایران به ۴۵.۲ درصد رسید

همچنین نرخ تورم نقطه‌ای در تیرماه ۱۴۰۱ به عدد ۵۴.۰ درصد رسیده است؛ یعنی خانوارهای کشور به‌طور میانگین ۵۴.۰ درصد بیشتر از تیر ۱۴۰۰ برای خرید یک «مجموعه کالاها و خدمات یکسان» هزینه کرده‌اند.

در گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» بیشترین افزایش قیمت نسبت به ماه قبل مربوط به گروه «گوشت قرمز و گوشت ماکیان»، گروه «لبنیات و تخم‌مرغ» و گروه «نان و غلات» است.

در همین حال، مرکز آمار ایران در گزارشی افزایش ۹۰ درصدی تورم گروه «خوراکی، آشامیدنی و دخانیات» را باعث نگرانی خواند و افزود که این افزایش می‌تواند بحران سوءتغذیه و مخاطرات آن را تشدید کند.

فشار تورم بر دوش فقرا

گزارش‌های آماری همچنین نشان می‌دهد بیشترین بار تورم بر دوش فقرا تحمیل شده است. گزارش‌های رسمی حاکی از افزایش هزینه بین ۴۹ تا بیش از ۶۶ درصدی بین ۱۰ دهک است؛ تورم برای دهک دهم ثابت مانده، ولی برای دهک اول افزایش داشته است.

در تیرماه امسال نرخ تورم سالانه با روندی افزایشی به ۴۰.۵ و تورم نقطه به نقطه (تغییر شاخص نسبت به ماه مشابه سال قبل) با رشد ۱.۵ درصدی، ۵۴ درصد گزارش شد. بررسی تازه‌ترین آمار مرکز آمار ایران درباره تورم بین دهک‌های هزینه‌ای نشان می‌دهد تورم نقطه به نقطه در بین دهک‌ها با افزایش نسبت به ماه قبل همراه بوده است؛ به طوری که در خرداد بین ۴۹ تا ۶۴ درصد متغیر بود، ولی در تیرماه بین ۴۹ تا ۶۶.۷ درصد بوده است.

بر اساس این، برای دهک دهم که پردرآمدترین دهک است، افزایش هزینه نسبت به ماه قبل ثابت بوده، ولی برای سایر دهک‌ها افزایش داشته است.

طبق این گزارش افزایش هزینه برای دهک اول از ۶۴ در خرداد به ۶۶.۷ درصد در تیرماه، دهک دوم از ۶۱ به ۶۳.۵، دهک سوم ۵۸.۳ به ۶۰.۷ درصد، دهک چهارم ۵۶.۹ به ۵۹.۲ درصد، دهک پنجم ۵۵.۲ به ۵۷.۴ درصد، دهک ششم ۵۴.۱ به ۵۶.۲ درصد، دهک هفتم ۵۲.۸ به ۵۴.۷ درصد، دهک هشتم از ۵۱.۲ به ۵۲.۹ درصد، دهک نهم ۵۰.۴ به ۵۱.۶ درصد و دهک دهم در ۴۹ درصد ثابت باقی مانده است.

فاصله تورم بین دهک اول تا دهک دهم در شاخص نقطه به نقطه به ۷.۷ درصد رسیده که نسبت به ماه قبل افزایش دارد.

شاخص تورم بر اساس دهک‌های هزینه‌ای در ۱۰ دهک تقسیم می‌شود که دهک دهم پردرآمدترین و دهک اول کم‌درآمدترین این تقسیم‌بندی است. تغییر تورم دهک‌ها بستگی به ترکیب درآمد و اینکه در ماه مدنظر، کدام کالا افزایش قیمت بیشتری داشته، متفاوت است؛ مثلا وقتی خوراکی‌ها افزایش بیشتری داشته باشند، برای دهک‌های پایین‌تر، تورم بالاتری دارد.

تورم نقطه‌ای دهک‌های هزینه‌ای به تفکیک گروه‌های عمده (درصد)

دهک‌های هزینه‌ای	شاخص کل		خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات		کالاهای غیر خوراکی و خدمات	
	خرداد ۱۴۰۱	تیر ۱۴۰۱	خرداد ۱۴۰۱	تیر ۱۴۰۱	خرداد ۱۴۰۱	تیر ۱۴۰۱
کل کشور	۵۲/۵	۵۴/۰	۸۱/۶	۸۶/۰	۳۶/۸	۳۶/۹
دهک اول	۶۴/۰	۶۶/۷	۸۸/۹	۹۳/۵	۳۴/۶	۳۵/۱
دهک دوم	۶۱/۰	۶۳/۵	۸۵/۷	۹۰/۱	۳۵/۰	۳۵/۵
دهک سوم	۵۸/۳	۶۰/۷	۸۳/۵	۸۷/۹	۳۴/۶	۳۵/۲
دهک چهارم	۵۶/۹	۵۹/۲	۸۲/۶	۸۶/۹	۳۴/۵	۳۵/۱
دهک پنجم	۵۵/۲	۵۷/۴	۸۱/۶	۸۵/۹	۳۴/۵	۳۵/۲
دهک ششم	۵۴/۱	۵۶/۲	۸۱/۴	۸۵/۷	۳۴/۷	۳۵/۳
دهک هفتم	۵۲/۸	۵۴/۷	۸۱/۰	۸۵/۳	۳۵/۲	۳۵/۷
دهک هشتم	۵۱/۲	۵۲/۹	۷۹/۹	۸۴/۱	۳۵/۸	۳۶/۱
دهک نهم	۵۰/۴	۵۱/۶	۸۱/۱	۸۵/۶	۳۷/۱	۳۶/۹
دهک دهم	۴۹/۰	۴۹/۰	۷۹/۴	۸۳/۸	۴۱/۰	۳۹/۹

((آگهی مناقصه عمومی یک مرحله ای))
شماره : ۱۶/عمران /۱۴۰۱
وزارت راه و شهرسازی
سازمان بنادر و دریانوردی/ اداره کل بنادرودریانوردی استان هرمزگان
شناسه آگهی ۱۳۵۴۹۶۵
P.M.O

موضوع مناقصه : تعمیر و نگهداری (جاری) ابنیه ، تأسیسات ، اماکن ، محوطه ها و جاده های مجتمع بندری شهید رجایی و شهرک های مسکونی شهید باهنر و شهید رجایی و بنادر قشم ،کیش ، لافت و پل
مهلت و نحوه دریافت اسناد : متقاضیان شرکت در مناقصه می توانند از تاریخ ۱۴۰۱/۵/۵ تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۱/۵/۱۵ ساعت ۱۴:۰۰ با مراجعه به سایت www.setadiran.ir نسبت به دریافت(خرید)رایگان اسناد اقدام نمایند.
* ضمناً دریافت آگهی از سایتهای www.shahidrajaeeport.pmo.ir - iets.mporg.ir نیزامکان پذیر و رایگان می باشد.
مهلت و محل تسلیم پاکات و بارگذاری اسناد: متقاضیان باید پیشنهادات خود را تا ساعت ۱۴:۰۰مورخ ۱۴۰۱/۵/۳۱ در سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد ایران) به آدرس www.setadiran.ir بارگذاری نمایند .
تبصره۱: متقاضیان مکلفند علاوه بر بارگذاری اسناد خود در سایت مذکور نسبت به تحویل فیزیکی صرفاً پاکت الف محتوی ضمانتنامه شرکت در مناقصه حداکثر تا مورخ ۱۴۰۱/۶/۱ ساعت ۱۴:۰۰ به دبیرخانه مرکزی اداره کل بنادر و دریانوردی استان هرمزگان - مجتمع بندری شهیدرجایی - ساختمان مرکزی - طبقه همکف اقدام نمایند .
تبصره۲: کلیه مراحل برگزاری از دریافت اسناد مناقصه تا ارائه پیشنهاد مناقصه گران و گشایش پاکت الکترونیکی از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد ایران) آدرس www.setadiran.ir انجام خواهد شد و لازم است مناقصه گران در صورت عدم عضویت قبلی ، مراحل ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضای الکترونیکی را جهت شرکت در مناقصه محقق سازند بدیهی است در صورت عدم انجام فرایند در سامانه مذکور پیشنهاد ارائه شده به صورت فیزیکی مورد قبول واقع نمی گردد.
تضمین شرکت در مناقصه : مناقصه گران می بایست ضمانتنامه بانکی بدون قید و شرط و قابل تمدید به دفعات یا اصل فیش واریز وجه به حساب شماره ۴۱۰۱۰۶۴۵۷۱۲۱۴۸۵۳ بنام تنخواه گردان پرداخت بندر شهید رجایی نزد بانک مرکزی به مبلغ ۲۳۸ر۷۴۹ر۴۴۹ر۲۸(بیست و هشت میلیارد و چهارصد و چهل و نه میلیون و هفتصد و چهل و نه هزار و دویست و سی و هشت) ریال ارائه نمایند .
شماره اقتصادی کارفرما: ۷۹۸۶-۱۹۵۷-۴۱۱۳ **شناسه ملی :** ۱۴۰۰۰۱۸۰۶۱۴ **شماره شبا :** IR ۹۲۰۱۰۰۰۰۴۱۰۱۰۶۴۵۷۱۲۱۴۸۵۳
آدرس دستگاه مناقصه گذار : بندرعباس - مجتمع بندری شهید رجایی - اداره کل بنادر و دریانوردی استان هرمزگان - واحد مهندسی و عمران - امور پیمان و رسیدگی - تلفن : ۰۷۶۳۲۱۲۳۹۰۶
برآورد اولیه مناقصه : ۱ (یک هزار و صد و بیست و دو میلیارد و چهارصد و هشتاد و هفت میلیون و چهارصد و شصت و یک هزار و نهصد و نوزده)ریال ۱،۱۲۲،۴۸۷،۴۶۱،۹۱۹
مدت اجرای کار : ۱۲ ماه
شرایط اختصاصی :۱- دارا بودن گواهی رتبه بندی حداقل پایه ۳ ابنیه و ساختمان **۲-** اعلام وجود ظرفیت کاری آزاد براساس تعداد کارهای در دست انجام و ظرفیت مجاز براساس سایت ghttp://sajar.mporg.ir تکمیل فرم خود اظهاری شرکت **۳-** کسب حداقل ۶۰ امتیاز ارزیابی کیفی طبق معیارهای ارزیابی کیفی
زمان و محل بازگشایی پیشنهادات: تاریخ ۱۴۰۱/۶/۲ روز چهارشنبه ساعت۹:۰۰ مجتمع بندری شهیدرجایی - ساختمان مرکزی اداره کل - طبقه سوم - دفتر مدیر کل
تبصره : دریافت اسناد ،مراحل ثبت نام و بارگذاری کلیه اسناد و مدارک می بایست از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) انجام پذیرد .
-اسناد باید با کیفیت بالا و خوانا (۴۰۰ یا ۳۰۰ dpi) اسکن و بارگذاری گردد . در صورت ناخوانا بودن ، به اسناد مذکور ترتیب اثر داده نخواهد شد .
اداره ارتباطات و اطلاع رسانی بنادر و دریانوردی هرمزگان

یادداشت

مسئله دارو و معضل قوانین زائد و قدیمی

صالح رستمی
پژوهشگر سیاست‌گذاری عمومی

سه ماه نمی‌شود که از حذف ارز ترجیحی برای کالاهای اساسی می‌گذرد و تبعات منفی آن بر سفره مردم روزبه‌روز بیشتر حس می‌شود. با آنکه دولت اعلام کرده فعلا نمی‌خواهد ارز ترجیحی را برای اقلام دارویی و پزشکی حذف کند، اما با توجه به کسری بودجه دولت و زمزمه‌هایی که از اصناف داروساز و واردکننده دارو به گوش می‌رسد، ادامه وضع موجود امکان‌پذیر نبوده و احتمالا در آینده نزدیک شاهد حذف ارز ترجیحی دارو نیز خواهیم بود. حذف ارز دارو مساوی با فشار بیشتر بر مردم، آن هم در چنین برهه‌ای است. با این حال، سؤال اساسی و مهم این است که اگر فرض کنیم دولت بتواند ارز ترجیحی دارو را تا پایان دولت سیزدهم تخصیص دهد، آیا شاهد سامان‌یافتن وضعیت توزیع و تأمین دارو در کشور خواهیم بود؟ ادامه‌یافتن تخصیص ارز ترجیحی، تنها منجر به ادامه‌یافتن وضع موجود خواهد شد و با توجه به وجود بازارهای سیاه متعدد دارویی در کشور و وضعیت تخصیص نابسامان دارو، می‌توان با اطمینان گفت حتی اگر دولت بتواند ارز دارو را تأمین کند، نتیجه تنها ادامه‌یافتن وضع نامطلوب کنونی است و تا معضلات اساسی و ریشه‌ای صنعت داروی کشور مانند نبود متولی واحد در زنجیره ارزش دارویی، تعارض منافع و نبود نظارت و ارزیابی کافی بر داروها حل نشوند، حذف ارز ترجیحی وضعیت امروز دارو در کشور را بغرنج‌تر و ادامه‌یافتن آن تنها امتداد وضعیت نامطلوب کنونی است. یکی از معضلات اساسی در تولید، تأمین و توزیع دارو در کشور، مسئله قوانین و خلأها و تزاحم‌های پیرامون آن است. در ادامه یادداشت به این معضل مهم می‌پردازیم.

قوانین در هر بخشی، یکی از مهم‌ترین ابزارهای هدایت بخش عمومی هستند. یک دسته از قوانین می‌توانند یک بخش عمومی را به سوی توسعه راهبری کنند و منجر به رضایت و خشنودی جامعه مخاطب آن بخش شوند و دسته دیگری از قوانین می‌توانند تأثیری عکس داشته باشند. با این حال، آنچه باید مورد توجه قرار گیرد، این واقعیت است که قوانین، نقشی ابزاری دارند. درواقع قوانین اصل مشکلات نیستند، بلکه ابزارهایی هستند که برای حل دسته‌ای از مشکلات پدید آمده‌اند. ازاین‌رو خلأهای قانونی ناشی از به‌کارنگرفتن قوانین برای حل چالش‌ها هستند. در حوزه قوانین دارویی نیز باید در نظر داشت که خلأهای قانونی ریشه در مشکلات این حوزه دارند و نباید صرفا نبود قوانین در یک حوزه را به‌عنوان مشکل تلقی کرد، بلکه نبود قوانین مربوطه در یک بخش می‌تواند تنها نشانگر کلیت وضع موجود باشد یا آنکه کمبود یا نبود یک قانون حاکی از آن باشد که مشکلات آن بخش از طریق ابزارهایی غیر از قوانین حل می‌شوند. به طور کلی درک ابزاری‌بودن ماهیت قانون، مواجهه ما را با قوانین و معضل خلأهای قانونی واقع‌بینانه‌تر خواهد کرد.

با مراجعه به پایگاه‌های قوانین کشور مانند «پایگاه ملی اطلاع‌رسانی قوانین و مقررات کشور» و پایگاه «مرکز پژوهش‌های مجلس»، می‌توان حدود ۱۲۰ قانون (شامل قانون، مقرره، آیین‌نامه، ضوابط و تصویب‌نامه) را یافت که به حوزه دارو مربوط‌اند که قدیمی‌ترین آنها مربوط به دهه ۲۰ شمسی و جدیدترین آنها مربوط به چند ماه اخیر است. از این ۱۲۰ قانون، حدود صد قانون به شکل مستقیم به حوزه دارو و ۲۰ قانون به شکل غیرمستقیم به این حوزه مربوط هستند. از میان این قوانین نیز حدود ۷۰ درصد شامل آیین‌نامه، ضابطه و مقررات هستند که در دولت‌های پیشین تصویب شده‌اند و حدود ۳۰ درصد نیز قوانینی هستند که در مجالس (از پیش از انقلاب تاکنون) به تصویب رسیده‌اند. با یک نگاه اولیه به این حجم از قوانین می‌توان به چند نکته اساسی پی برد. نخست، اغلب قوانین موجود در کشور مربوط به توزیع دارو به داروخانه‌ها، تجویز دارو، عرضه به مصرف‌کننده و همچنین قوانین مربوط به بیمه هستند. دوم، حجم بالایی از این قوانین، در سطح هیئت وزیران به تصویب رسیده‌اند؛ یعنی بخش مهمی از توان بالاترین سطوح تصمیم‌گیری کشور صرف این می‌شود که داروها در کشور چگونه توزیع و عرضه شوند. بسیاری از تصویب‌نامه‌های سطح وزیران در حوزه دارو مربوط به مواردی است که بسیار جزئی‌اند: برای مثال، اینکه یک داروی خاص مانند نوافن در بیمه تأمین اجتماعی گنجانده شود، در سطح وزرا تصمیم‌گیری می‌شود. سوم، قوانین مربوط به شرکت‌های دانش‌بنیان تولیدکننده دارو و قوانین مربوط به زیرساخت‌های فناوری اطلاعات حوزه سلامت که باعث کاهش فساد، بالارفتن بهره‌وری و حمایت از تولید می‌شود، تقریبا انگشت‌شمارند. امروزه شرکت‌هایی در حوزه فناوری اطلاعات، مانند اسنپ‌دکتر، دکتر ساینا و... سعی می‌کنند تا خدمت‌رسانی الکترونیک حوزه سلامت را تسهیل ببخشند؛ اما برای تنظیم‌گری این شرکت‌ها و حمایت از آنها قانونی در نظر گرفته نشده است. پرسشی که با این نگاه اولیه می‌توان مطرح کرد، این است که چرا با وجود قوانین متعدد در حوزه تنظیم‌گری دارو، همچنان توزیع دارو در کشور با مشکلات عدیده‌ای مواجه است؟ همچنین چرا سطوح بالای حکمرانی در کشور با وجود دستگاه‌هایی نظیر سازمان غذا و دارو باید تصمیم‌گیرنده جزئی‌ترین مسائل دارو باشند؟ آیا نمی‌توان نتیجه گرفت که تعدد قوانین و ناکارآمدی آنها تنها نشان‌دهنده زائدبودن این قوانین است؟

یکی از چالش‌های مهم دیگر حوزه قوانین دارو در کشور، قوانین قدیمی‌اند. یکی از مهم‌ترین قوانینی که باید نسخه جدیدی برای آن ارائه شود، «قانون مربوط به مقررات امور پزشکی، دارویی، مواد خوردنی و آشامیدنی» است که به قانون ۱۳۳۴ معروف است. همان‌طور که از وجه تسمیه این قانون مشخص است، این قانون بسیار قدیمی است و ضمن اینکه این قانون در زمان خود نیز نواقص آشکاری داشته است، هم‌اکنون نیز بسیاری از نیازهای امروز حوزه داروی ایران را پوشش نمی‌دهد. برای مثال بحث اخلال در نظام دارویی در این قوانین دیده نشده است. یکی از مصادیق اخلال در نظام دارویی، ایجاد حلقه‌ها و شبکه‌هایی برای فروش یک داروی خاص است. مثلا در جریان کمبود انسولین در کشور، چند داروخانه در تهران با خرید و مذاکره با شرکت‌های پخش دارو در کشور همه انسولین‌های موجود در بازار را در اختیار گرفته و انسولین را با قیمت بالاتر به فروش می‌رساندند. با اینکه پخش دارو در کشور در اختیار چند شرکت خصوصی خاص است، قانونی برای نظارت پخش دارو در این زمینه وجود ندارد. هرچند وجود سامانه‌های الکترونیک نظیر «تیتک» می‌تواند کیفیت نظارت را بهبود ببخشد، اما نبود قانون و کیفر حقوقی مناسب برای اخلال در نظام دارویی در بین مواد قانون ۱۳۳۴ حس می‌شود. خلأ دیگر قانون ۱۳۳۴، نبود بحث‌هایی نظیر بایوتک و قوانین کیفری نامناسب در این حوزه است. همچنین نرخ‌های تصویب‌شده در این قانون برای جریمه افراد متخلف، نرخ‌های نازلی است که به‌هیچ‌عنوان نمی‌تواند متخلف را از انجام تخلف بازدارد.

به طور کلی اصلاح زنجیره ارزش دارویی کشور و مشکلات آن، پازل چندتکه‌ای است که وجود قوانین زائد و قدیمی بخشی از این پازل است. اصلاح و بازنویسی این قوانین و همچنین افزودن قوانین جدید مانند قوانین مربوط به تعارض منافع در حوزه دارو و قوانین مربوط به سلامت الکترونیک می‌تواند در تکمیل این پازل بسیار راه‌گشا باشد. حوزه دارو در کشور یکی از مهم‌ترین حلقه‌های نظام سلامت کشور است و بهبود نظام سلامت منجر به ارتقای رفاه مردم خواهد شد.